

MURATHAN MUNGAN'IN "MAKAS" ÖYKÜSÜNDE ŞİİRSEL DİL KULLANIMI VE ÖYKÜNÜN YAPISAL ÇÖZÜMLEMESİ

Dr. Nermin YAZICI
Başkent Üniversitesi

Abstract

This paper identifies the poetic use of the language in the short story called "Scissors" and discusses how the messages constituting the deep structure of the text relate with the linguistic features of the surface text.

Keywords: poetics, short story, syntax, narration.

Bu yazıda öncelikle 'Makas' öyküsündeki şiirsel dil kullanımı betimlenecek ve sonrasında metin derin yapısını oluşturan iletilerin metin yüzeyindeki görünümleri ile nasıl ilişkilendiği tartışılacaktır.

Metin türleri içinde, özellikle estetik metinler içinde önemli bir yer tutan şiir, dilin en özgün ve en yaratıcı kılındığı alanlardan biridir. Metin türlerini belirginleştiren temel özellik olarak, dilin söz konusu metin içindeki kullanımı açısından ele alındığında 'şiir dili' belirgin bir dilsel görünüm taşımaktadır. Şiir metinleri dışında da zaman zaman farklı metin türleri içinde şiir diline özgü dilsel kullanımlar yer almaktadır. Aşağıda, seçtiğimiz öykü metni üzerinde şiir diline özgü kullanımlar betimlenmeye çalışılmıştır. Öyküde yer alan ve şiir diline özgü kullanımlar olarak belirlediğimiz dilsel görünümler alt başlıklarıyla ele alınmış ve örneklendirilmiştir.

I. Sapma (Sıradışı sözcük birliktelikleri) Öyküde, ölçülü dil dışında yazara özgü, sıradışı sözcük birliktelikleri gözlenmektedir:

5.s.→. “Ummanın yaşını geçtiğimin farkında değildim.”

7.s.→. “Aynalarla kurulan ilişkiler de nasıl olsa hep kaçamaktı.”

70.s.→. “Yaşama korkağı olmuştum.”

80.s.→. “Tedavülden kalkmışım ama bunu bir tek ben bilmiyordum.”

83.s.→. “Bütün hatıra defterlerimi kilitlemişim.”

126.s.→ “Ev toplantıları, evlenmiş arkadaşlarım, onların kocalarına ve çocuklarına ilişkin yığınla gevezelik, yemek tarifleri, tavalar nasıl temizlenir, istenmeyen tüyler nasıl yok edilir, ıspanak maskesi nasıl yapılır, şekerlenen reçeller için alınacak önlemler, şekerlenen düşler, şekerlenen hayaller için alınacak önlemler arasında gidip geliyor.....”

Öykü içinde bu tip dil kullanımlarıyla oluşan sapmalar okuyucuyu şaşırtan; onun anlam evrenini ve hayal gücünü genişleten anlatımlardır. Okuyucunun metni yorumlamasında sapmalar, şaşırtıcı ve vurgulayıcı etkisiyle de öncelenen anlamları içinde barındırır. Örneğin: 126. sözce, metnin en uzun (57 sözcükten oluşmakta) tutulmuş sözcüğüdür. Düz, sıradan, gündelik eylemler aktarılırken tümcenin ortasında yer alan “şekerlenen düşler, şekerlenen hayaller” söz birlikteliği, basit bir kullanım değeri olan sıfatın (şekerlenen), soyut kavramlarla kullanılmasıyla çarpıcı bir özellik kazanır. Sözcüde dilbilgisel sıralamaya uygun giden yapı bozulmaz; (sıfat+ad, sıfat+ad, istenmeyen tüyler, şekerlenen reçeller...) ama ölçünlü dilde kullanılmayan ve yazara özgü olan buluşla, anlatımın içeriği ve çağrışımı değişir.

II. Şiirsel Söyleyim

Yazarın özellikle seçtiği kimi sözcükler ve söz öbekleri düz anlamlarının ötesinde yan anlamlar da yüklenirler. Şiirsel söyleyimin en belirgin özelliklerinden biri olan bu anlam genişliğini öyküde de izlemek mümkün:

13.s.→. “Kalpleri küçük insanlarla görüşmemeye çalışıyordum.”

80.s.→. “Bu tren beni kurtaracaktı, biliyordum. Sınırın ötesine geçirecekti;Geçmişimden kurtaracaktı.”

64.s.→. "Oysa günler geçiyor, bizi kuşatan duvarlar, durmadan yükseliyor, ufkumuz durmadan daralıyordu."

122.s.→. "Usul usul çürümenin ne olduğunun farkına, vardım."

III. Söz Sanatları

Eğretileme (Metaphor): Birbirlerine benzememesine karşın gene de ortak bazı yönleri bulunan iki şeyin, birbirlerini andırarak bir biçimde karşılaştırılması. Şiir dilinde en sık karşılaşılan söz sanatlarından biri olan eğretileme, metindeki pek çok sözcede yer almaktadır:

28.s.→. "Zaten tüm yaşamım böyle bir sarkaçtı aslında"

68.s.→. "Yanılığ yangınları kavurup duruyordu bir avuç kalmış yüreğimi: Hiçbir yere gidemeyecektim."

140.s.→. "Eğer siz sınırdaysanız, bütün denizlerin kıyılarına çekilmişseniz, her şeyi daha çıplak görebiliyordunuz."

Benzetme (Simile): Birbirlerine benzememesine karşın, ortak bazı yönleri olan iki şeyin birbirlerine açıkça benzetilmesi. Aşağıda, metinden alınan örneklere yer verilmiştir:

47.s.→. "Ne beklemişim? Ne ummuştum? hayatının rolünü bekleyen bir yıldız gibiydim."

143.s.→. "Kendimi zaman zaman Dostoyevski kahramanlarına benzetiyordum."

Kapsamlama (Synecdoche): Bir parçanın, bir bütün yerine konması.

121.s.→. "Bütün hayatı, elli sözcüğün çevresinde yaşıyorduk."

IV. Söz Dizimi

162 sözcüden oluşan (1085 sözcük) öyküde, sözcüler 1 sözcükten 57 sözcüğe kadar çeşitlenen sözcük dağılımı içermektedir. Öyküde kurallı tümce dizilişinin belirgin kullanımı (141 sözce) vardır. Özellikle şiir dilinde yer alan devrik sözdizimi, bu sözdiziminin yer aldığı sözcülerin anlamsal içeriği açısından değerlendirildiğinde metnin söylemsel özellikleri açısından son derece dikkat çekicidir. Aşağıda, önce örnekler verilmiş ve sonrasında da bu yapıyı taşıyan örneklerin metin açısından değerlendirilmesi sunulmuştur:

28.s.→ “Zaten tüm yaşamım böyle bir sarkaçtı aslında.” (1)

45.s.→ “Benim serbest, ileri görüşlü bir kadın olduğumu düşünerek benden yararlanmayı uman erkekler çıkıyordu çevremde.” (2)

46.s.→ “Oysa daha bakireydim, koynuma erkek almamıştım daha “ (3)

47.s.→ “Ama henüz öyle bir senaryo gelmemişi önüme.”(4)

48.s.→ “Ama gelecekti o gün de, o da.”(5)

49.s.→ “Evet, evet hayatının rolünü bekleyen değeri anlaşılamamış bir yıldızdım ben.”(6)

73.s.→. “Gençliğim gidiyordu elden.” (7)

77.s.→ “Buzul güzelliğinin ardına sığınmış Cumhuriyetin ilk yıllarının ölümsüz kadınlarına benzemeye çalışıyordum;Yeniliğin, yeni olmanın büyüsunü, yanılması alabildiğine yaşayan, sürdüren kadınlarına.”(8)

79.s.→ “Siyah-beyaz filmlerin kadınıydım ben.”(9)

89.s.→ “Beni geçmişimden, yanlışlarımdan, beklentilerimden kurtaracak, yeniden yaratmasa bile iptal edecek bu tren.”(10)

100.s. → “Duygusuz bir kadın değildim oysa.”(11)

102.s. → “Elimde bir saç fırçası, mikrofon niyetine.”(12)

114.s. → “Ne büyük mutluluktan bu!”(13)

119.s. → “Kimseyle konuşacak bir şeyim kalmamıştı artık.”(14)

127.s. → “Küçük yaşamlar kuruyorlar kendilerine.”(15)

130.s. → “Onlardan nefret ettiğimi ayırmadım bir gün.”(16)

144.s. → "Yalnız oldukça alaturka bir kahramanlığı bu."(17)

148.s. → "Göze alamadığım hayatımı."(18)

152.s. → "Bu yürek yoktu bende."(19)

155.s. → "Sanki dengemi ancak böyle koruyabilirmişim gibi geliyordu bana"(20)

156.s. → "Son derece sıradan, olağan, onaylanmış, kabul edilir, edilebilir bir insan."(21)

Devrik yapıların kullanıldığı sözceler, işlevsel olarak sınıflandırıldığında, metnin derin yapısında var olan ve öykünün dramatik çatısını kuran kavramların bu sözcelerde yer aldığı gözlenmektedir. Bu kavramlar, ortam-zaman-bilinç olarak belirginleşmektedir. Kadın kahraman için temel mücadele alanı 'ortam' olarak görünse de; 'bilinc'inde oluşan mutsuzluklar ortama ilişkilense de, aslında temel mücadele alanı 'zaman'dır. Zaman, metindeki temel uyumsuzluğu ve dramatik çatışmayı tetikleyen etkidir. Öyküde, bu üç kavramı sunan tümceler aşağıda belirtilen özellikleri ile sınıflandırılmıştır.

Ortam: Kadın'ın yaşadığı çevreyle ilgili var olan ve Kadın için olumsuz, istenmeyen koşullar (-) ile gösterildi ve Kadın'ın gelecek yaşamı için sahip olduğu beklentileri, kendiyile ilgili olumlu çıkarımları (+) ile işaretlendi.

Bilinç: Kadın'ın içsel değerlendirmelerini; yaşadığı ortama, kendine dönük duygu ve düşüncelerini içeren sözceleri kapsamaktadır. Yoksunluk, farkına varma, kendiyile ilgili eksikleri ya da yetersizlikleri gözleme (-) ile gösterildi; diğer yandan, çevreyle uyumunu yaratması bakımından olumlu ama değerinden emin olunamayan tutumlar (+) ile gösterildi.

Zaman: Kadın'ın yaşadığı çevreye ortama ilişkin tutum, zamanın akışı ve bu akışın bilinçte oluşturduğu bilgiyle oluşur. Zamana ilişkin bütün devrik kullanımlar olumsuz bir içerik taşıdığı için (-) ile gösterildi:

<u>Ortam</u>	<u>Bilinç</u>	<u>Zaman</u>
Çevremde (-)	aslında (-)	daha (-)
Önüme (-)	oysa (+)	elden (-)
O da (+)	k.bu (-)	artık (-)

Ben (+)	hayatımı (-)	bir gün (-)
Ben (+)	bende (-)	
Tren (+)	bana (+)	
Niyetine (+)	bir insan (+,-)	
Bu (+)		
Kendilerine (-)		

Özellikle zamana ilişkin değerlendirmeleri içeren sözcelerde, Kadın öznesinin kendi kimliğini ve bütünlüğünü nasıl değerlendirdiğini görmek mümkündür:

Daha (-)→ yetişkin bir kadın, cinsel deneyimi yok {Cinsel kimliğe ilişkin}

Elden (-)→ yiten gençlik {Cinsel kimliğe ilişkin }

Artık → çevreden kopma, yalnızlaşma {Toplumsal kimliğe ilişkin }

Bir gün → çevreden nefret, yalnızlaşma {Toplumsal kimliğe ilişkin }

Devrik tümce kuruluşları, tümcedeki odağı sona çeken, anlamı etkileyen bir dilsel düzenlemedir. Öyküde, Kadın'ın yaşadığı çevre (ortam) ile zamana bağlı içsel (bilinç) çatışmaları, yargıları ele alınmaktadır. Metindeki tümce kuruluş dağılımında, devrik yapılarının bu üç ayak üzerinde oluşması dilsel kullanımın içerikle olan bağını ortaya koymaktadır.

Tümcelerdeki uzunlukta da benzer özellik görülmektedir. Kısa, art arda gelen tümceler, öyküdeki trajik uyumsuzluğun (Kadın-ortam-zaman) vurgulandığı yapılarıdır:

16-17.s.→ “Yalnız kaldım. Bir başına.”

30-31-32. s.→ “Ufaksuzduk. Sınırlıydık. Sığıdık.”

39-40-41. s.→ “Ne kadar yetersizdik. Ne kadar yazıktık. Mutsuzduk.”

- 53.s. → "Hep duruyor."(umut)
 58.s. → "Yalnızlık içindeydim."
 65.s.→ "Yaşlanmak buydu."
 67.s.→ "Kuşatılmıştık."
 71-72.s.→ "Biliyordum. Hiç yaşayayacaktım."
 81-82.s.→ "Aykırı kalmıştım. Aykırı düşmüştüm."
 104-105.s.→ "Bambaşka biri. Ben olan biri."

Yinelem

Öyküdeki söz diziminde genel olarak kurallı tümce kuruluşu hakimdir. Tümcelerde kullanılan kiplik ve zaman eklerinin ortak kullanımı, ses yinelemi açısından ritim yaratmaktadır:

3.s.→ "Dil kurslarına gidiyordum, turlara yazılıyordum, gezilere katılıyordum, çay partileri için bilet satın alıyordum. Bir gün bir yerde karşıma çıkacağını umuyordum."

135-136-137-138.s.→ "Onları hor görüyordum, küçümsüyordum, yaşamlarında bir büyük eksiklik, bir boşluk varmış gibi geliyordu. Bir çarpıklık görüyordum hayatlarında, oysa onlara özeniyordum. Onlar gibi kocam, çocuklarım, evim-barkım olsun istiyordum. O hayata ne kadar katlanabilirdim – o ayrı konu – bilmiyordum."

Yukarıdaki örneklerde, ses tekrarından doğan (-yordu) tekdüzelik, kahramanın devingen görünen eylemlerine rağmen tekdüze giden yaşamını; arayışını da yansıtmaktadır. Sıralı tümcelerin de kullanımı, bir süreklilik duygusu yaratmakla birlikte bu tümcelerin arasında kullanılan kısa veya devrik tümceler; yarattıkları kopma, beklenmezlikle hem ses olarak canlılık getirmekte hem de anlam olarak okuyucuyu etkilemektedir:

→ "Evet bir Dostoyevski kahramanı olduğumu düşünmek hoşuma gidiyordu. Çarpıcıydı, ilginçti, hayatımı kurtarıyordu. (148) Göze alamadığım hayatımı."

→ "Her defasında dakikalarca gözyaşı dökerdim, şarkı söylerken, gözlerimden yaşlar süzülürken, ben o şarkıları ben söylüyormuşum gibi

yaparken, başka biri olurum. (104) Bambaşka biri. (105) Ben olan biri. (106) Bana benzeyen biri.”

Önyinelem (Anaphore): Birbirini takip eden tümcelerin başında aynı sözcüğü ya da sözcük öbeği kullanılması.

1-2.s.→ “Biraz çevreni değiştirmiş olursun, derlerdi. Biraz çevreni.”

82-83.s.→ “Aykırı kalmıştım. Aykırı düşmüştüm.”

94-95.s. → “Hiçbir yerde durmayacak. Hiçbir yere gitmeyecekti.”

120-121.s.→ “Bütün hayatımız elli sözcüğe inmişti. Bütün hayatı, elli sözcüğün çevresinde yaşıyorduk.”

Zıtkoşul Yinelem (Epanalepsis): Bir tümcenin en başında kullanılmış sözcüğü, o tümceyi takip eden tümcenin sonunda kullanmak. Metin içindeki örnek aşağıda yer almaktadır:

23-24.s.→ “Önemliyordum, çok önemliyordum. Hiç önemsemiyormuş gibi gözüküp, deliler gibi önemliyordum.”

Ardyinelem (Epistrophe): Birbirini takip eden tümcelerin sonunda aynı sözcüğü ya da sözcük öbeğini kullanmak.

104-105-106.s.→ “Bambaşka biri. Ben olan biri. Bana benzeyen biri.”

Öyküde gerek ses, gerek sözcük veya sözcük öbeği tekrarları metne şiirsel bir müzikalite katmakta; aynı zamanda özellikle sözdiziminde gözlenen (devrik yapı kullanımları ve görece kısa tümceler) değişimler öykünün anlamsal yapısı bakımından da belirleyici olmaktadır.

Dilbilimsel bakış açısıyla öyküdeki anlatıcının değerlendirilmesi:

Öykü, baş kahramanın (Kadın) ağzından (İ.tekil kişi) anlatılmaktadır. Böylelikle dolaysız olarak kahramanın duygu, düşünce ve deneyimleri izlenebilmektedir. Öyküde; orta yaşta, orta sınıf yaşantısıyla çevrili; evlenmemiş (evlenememiş) bir kadının toplumsal ve kişisel psikolojik profili çizilmektedir. Özellikle, Kadın'ın belirli bir yaşa gelmiş olmasına rağmen evlenememiş olmasının yarattığı duygusal durum, öykünün çıkış noktasını oluşturmaktadır.

Kadın kahramanın ağzından anlatılan öyküde, yazarın kendi duygu ve düşünceleri, yine bu kişi aracılığıyla sunulmuştur. Toplumda benzer durumu yaşayan kadınların da şahsında temsil edildiği kadın kahramanın, öykü boyunca isimsiz bırakılmasını, bu genelleştirmeye olanak vermesi bakımından dikkate değerdir.

Öyküdeki baş kahraman, orta sınıfın değer yargılarıyla çevrili, ortalama bir kadın tipidir. Kadının kendine, çevresine ait gözlemlerinde ve yargılarında; yaratılan kadın tipini aşan bir özbilince ve içsel derinliğe sahiptir. Kadının bilincini, farkındahgını yaratan yazardır ve bu iki ses İ.tekil kişi kullanımlarıyla metinde belirir:

3.s.→ "Dil kurslarına gidiyordum, gezilere katılıyordum, çay partileri için bilet satın alıyordum. Bir gün bir yerde karşıma çıkacağını umuyordum. Ummanın yaşını geçtiğimin farkında değildim."

Kadın'ın kendi yaşadığı psikolojik durumu tanımada yazarın bilişsel düzeyi kahramana yansır. Kadın, yazar sayesinde kendini değerlendirebilecek kozmik uzaklığı ve entelektüel bakışı kazanır; durumları yaşayan, onları irdeleyebilen, kendi ve çevresi hakkında doğru yargılara ulaşabilen bir kişidir:

25.s.→ "Kuru, yavan bir kadın diye nitelendiriliyor olmalıydım. Her şeye karşı gene de, bu insanların hakkımda neler düşündüklerini, neler hissettiklerini ölesiye merak ediyor, bilmek istiyordum. Hiç önemsemiyormuş gibi gözüküp, deliler gibi önemsiyordum. Bu da benim ikilemimdi."

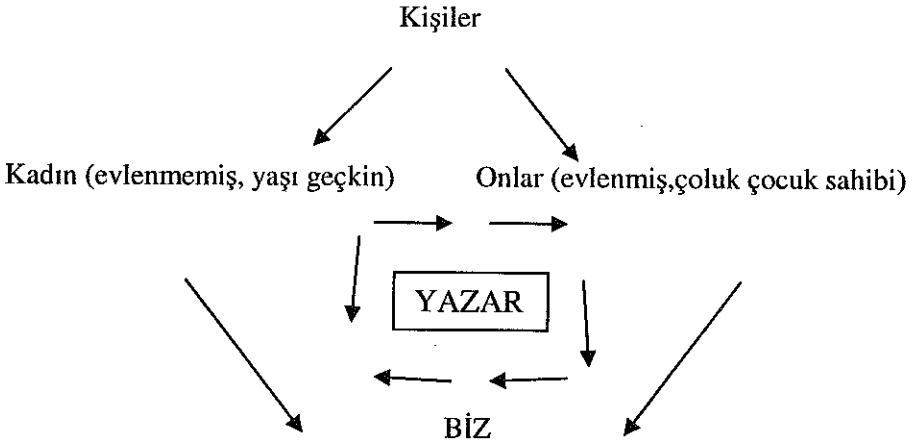
Kadın kahraman kendi öznelliğinden yola çıkarak, topluma, yaşama, ilişkilere dönük daha genel değerlendirmeler de yapar. Öyküde, Kadın kahraman "ben"tekilliğinden "biz"çoğulluğuna gider:

30-31-32.s.→ “Ufuksuzduk. Sınırlıydık. Sığdık.”

37-38-39-40-41-42.s.→ “Bir arada bulunduğumuz insanları bile tanımıyor, anlamıyor, değiştiremiyorduk. Daha anlamlı, daha güzel bir hayat için ne kadar azdık. Ne kadar yetersizdik. Ne kadar yazıktık. Mutsuzduk. Kendimizi kandırıyor, kendimizi avutuyorduk.”

120-121.s.→ “Bütün hayatımız elli sözcüğe inmişti. Bütün hayatı, elli sözcüğün çevresinde yaşıyorduk.”

“Biz” öznesine döntüşen kullanımda, yalnızca Kadın’ın toplumdaki benzerleriyle olan ortaklığı ya da onları temsil durumu söz konusu değildir. Öykünün yüzey yapısında var olan “ben” ve “onlar” karşıtlığının derin yapıdan “biz”e dönüşmesiyle olur. Şöyle şematize edebiliriz:

Yazar, kendi istekleriyle çevresinin yargıları arasına sıkışan ve yaşamlarına edilgen kalan insanların içsel trajedilerin (bu öyküde olduğu gibi) bu öykünün dışında da var olan durum ve insanlar için geçerli olabileceğinden “biz” öznesiyle hissettirir. “Onlar”da kendi yaşamlarına yetersiz, eksik kalmış insanlardır ancak farkında olmadıkları için, yüzey yapıda, çatışmanın karşı tarafı olarak görünürler. Bütün çatışma, temelde Kadın’ın bilinç dünyasında gerçekleşir, “Onlar” için duyulan öfke; onların beğenisi için çabalayan biraz da “ben”edir:

161.s.→ "Ben çok seven, çok normal bulan, çok saygı duyan, bana acıyan, benim çileciliğimi namusluluk sanan bu insanlardan da şiddetle nefret ediyordum. Bütün çabalarım sonucunda elde ettiğim bu "takdir" yalnızca onlardan daha fazla nefret etmeme yarıyordu."

Öyküde, metinsel bağlam açısından Kadın öznesinin ağzından yapılan aktarımlarda "ben" ltekil kişinin kullanılmadığı tümceler, yazarın yaşama ve ilişkilere ilişkin ideolojilerini daha güçlü yansıtır. Bu tip anlatımda Kadın öznesinden kopan yazar, metnin yüzeyinde daha çok belirir:

29.s.→ "Bu toplantılar tam anlamıyla orta sınıf insanların, ortalama toplantılarını aşamıyordu."

127-128-129.s.→ "Küçük yaşamlar kuruyorlar kendilerine. Televizyon dizilerini seyrediyorlar, onların sonlarını merak ediyorlar, kendi sonlarını merak etmiyorlar; çünkü kendi sonlarını biliyorlar. Dünyayla tüm ilişkileri bir yinelemeden ibaret."

Yazar, bir sınıfa (orta sınıf) ve yaşam tarzına dönük düşüncelerini, yine bu sınıfın üyesi baş kahraman aracılığıyla aktarır.

9.s.→ "Kimsenin düşüncesi yaşamıyla çakışmıyordu."

12.s.→ "Bütün kimlikler parçalanmış, bütün ilişkiler üç beş kişiye inmişti."

34.s.→ "Herkesin bir kendini tanıma sorunu vardı."

44.s.→ "BİR KADININ DIŞTAN GÖRÜNÜŞÜ HER ZAMAN YANILTICIDIR."

145.s.→ "Ve bu hepimiz için kaçınılmazdı."

'Kimse', 'bütün', 'herkes', 'bir kadın', 'hepimiz' gibi kapsayıcı ve belirsiz kullanımların yer aldığı bu tümceler, Kadın kahramanın yaşam kültürünü aşan, yazarın kendini çok fazla hissettirdiği kullanımlardır.

Sonuç:

Öykünün adı olan "Makas", yanında hiçbir sözcük kullanılmadığı için çağrışımları güçlendiren bir dil kullanımıdır. Kültüre ait bir nesne olan "Makas", öykünün içeriğine uygun, işlevsel özelliği ile seçilmiştir.

Makas, parçalara ayıran kesici özelliği ile, Kadın'ın bilinci ve yaşamı arasındaki parçalanmayı simgeler. İki keskin ağız arasına sıkışan ve ikileme, parçalanmaya uğrayan Kadın; makas nesnesi ile özdeşleştirilebilir. Metnin yüzey yapısındaki ikili karşıtlıklar, derin yapıda aynı kaynağı paylaşan birlikteliklerdir. Makas da biçimsel olarak benzer bir yapı sergiler.

Metindeki karşıtlıklara bakarsak:

Ümit → ümitsizlik

Şimdi → gelecek

Kadın → erkek

Ben → onlar

Birey → toplum

Arayış → çaresizlik

Korku → nefret

Bu dönüşümler Kadın ekseninde verilirken, her insanın yaşam sürecinde var olan ama her insan tarafından farkındalığı yaşanmayan gerçeklerdir. Yazar genel geççlere, orta sınıfın etik değerlerine, ortalama ilişkilere ilişkin ideolojilerini öykü içinde sunarken, bireyin kendi içsel yolculuğunda; çevresiyle yaşadığı uyuma (ya da uyumsuzluğa), bireysel yönelimlerine ilişkin yargılarını tanımada kılavuzluk eder.

Kadın'ın çevresindekilere duyduğu derin nefret, bir anlamda nefret ettiği şeylerin bir parçası, taşıyıcısı olması ve yine ortalama bir tavırla, orta sınıf davranışıyla, korku ve küskünlüğünü “nefret”le biçimlendirmesindedir.

KAYNAKÇA

1. AKSAN, Doğan, (1995), Şiir Dili ve Türk Şiir Dili, Ankara: Engin Yayıncılık.
2. AKSAN, Doğan, (2003), Cumhuriyet Döneminden Bugüne Örneklerle Şiir Çözümlemeleri, Ankara: Bilgi Yayınevi.
3. ÖZÜNLÜ, Ünsal, (1990) “Sözbilimsel Biçimler ve Söz Sanatları”, Dilbilim Araştırmaları, Ankara: Hitit Yayınevi.
4. ÖZÜNLÜ, Ünsal, (2001), Edebiyatta Dil Kullanımlar, İstanbul: Multilingual.

5. ERDEN, Aysu; Büyükkantarcıoğlu Nalan (2000), "Mezartaşı Yazıları İncelemeleri; Yazıların Şiirsellik, Söylemsel ve Toplum ruh bilimsel Boyutları Üzerine" 4 Mevsim, Mayıs, Ankara.
6. ERDEN, Aysu, (2000) "Öyküde Bütüncül Düzeni (schema) Oluşturan Olgulara ve Düşünsel Akımlara Dilbilimsel Yaklaşım:Yöntem ve Uygulama "Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: 15, Sayı:2. Ankara.
7. ERDEN, Aysu, (1998) "Kısa Öykü ve Dilbilimsel Eleştiri,"Gündoğan Yayınları, Ankara.
8. MUNGAN, Murathan, (1995), Murathan 95, İstanbul: Metis Yayınları.

MAKAS

(1) Biraz çevreni değiştirmiş olursun, derlerdi. (2) Biraz çevreni. (3) Dil kurslarına gidiyordum, turlara yazılıyordum, gezilere katılıyordum, çay partileri için bilet satın alıyordum. (4) Bir gün bir yerde karşıma çıkacağını umuyordum. (5) Ummanın yaşını geçtiğimin farkında değildim. (6) Farkına vardırarak hiçbir şey olmamıştı ki. (7) Aynalarla kurulan ilişkiler de nasıl olsa hep kaçamaktı. (8) Hemen her çevrede aynı ikiyüzlülük, aynı çirkin oyunlar, aynı ucuz senaryolarla karşılaşmıştım. (9) Kimsenin düşüncesi yaşamıyla çakışmıyordu. (10) Herkes başka türlü yaşıyor, başka türlü düşünüyordu. (11) (Herkesin tasası da bana düşmüştü). (12) Bütün kimlikler parçalanmış, bütün ilişkiler üç beş kişiye inmişti. (13) Kalpleri küçük insanlarla görüşmemeye çalışıyordum. (14) Kalpleri ve yaşamları küçük insanlarla baş başa kaldım. (15) Onları da terk ettim. (16) Yalnız kaldım. (17) Bir başına. (18) Sert miydim? kırıncı mıydım? Hayır ama sessizliğimde ve uzaklığimde insanları ürkten bir doğruluk taşıyor olmalıydım. (19) Benimle hep ölçülü, uzak ilişkiler kuruyorlardı. (20) Belki beni duygusuz bile buluyorlardı. (21) Kuru, yavan bir kadın diye nitelendiriliyor olmalıydım. (22) Her şeye karşı gene de, bu insanların hakkımda neler düşündüklerini, neler hissettiklerini ölesiye merak ediyordum. (23) Önemişiyordum, çok önemişiyordum. (24) Hiç önemsemiyormuş gibi gözüküp, deliler gibi önemişiyordum.(25) Bu da benim ikilemimdi. (26) Zaten tüm yaşamım böyle bir sarkaçtı aslında. (27) Kimi hafta sonları evime çaya çağırdığım arkadaşlarla yaptığım toplantılarda kendimi herkese sevdirmeye çalışıyordum. (28) Ama bu benim için hiç önemli değildi. (29) Bu toplantılar tam anlamıyla orta sınıf insanların, ortalama toplantılarını aşamıyordu. (30) Ufaksuzduk. (31) Sınırlıydık. (32) Sığdık. (33) Herkes boş yücelikleriyle övünüyor, şişiniyor, herkes kendini, bir başkasına bir başkasıymış gibi göstermeye çalışıyordu. (34) Herkesin bir kendini tanıma sorunu vardı. (35) Onları kazanmak istiyordum. (36) Belki değişirler, belki başka birileri olurlar (sana ne ayol ?). (37) Bir arada bulunduğumuz insanları bile tanımıyor, anlamıyor, değiştiremiyorduk. (38) Daha anlamlı, daha güzel bir hayat için ne kadar azdık. (39) Ne kadar yetersizdik. (40) Ne kadar yazıktık. (41) Mutsuzduk. (42) Kendimizi kandırıyor, kendimizi avutuyorduk. (43) Kitaplar okuyor, dergiler izliyor, topluca tiyatrolara, sinemalara gidiyorduk. (44) BİR KADININ DIŞTAN GÖRÜNÜŞÜ HER ZAMAN YANILTICIDIR. (45) Benim serbest, ileri görüşlü bir kadın olduğumu düşünerek benden yararlanmayı uman erkekler çıkıyordu çevremde. (46) Oysa daha bakireydim, koynuma erkek almamıştım daha. (47) Ne beklemiştim? ne ummuşum? hayatının rolünü bekleyen bir yıldız gibiydim. (48) Ama henüz öyle bir senaryo gelmemişti önüme. (49) Sanki o gün daha gelmemişti. (50) Beklediklerim, umduklarım olmuyordu. (51) Ama gelecekti o

gün de, o da. (52) Günler geçiyor ama içimdeki umut hep saklı. (53) Hep duruyor. (54) Sanki ben de duruyorum. (55) Farkında olmadan ümit beklemenin bedelini ödüyordu. (56) Evet, evet hayatının rolünü bekleyen değeri anlaşılmamış bir yıldızdım ben. (57) Ve gün günden bu bekleyiş acıklı bir hale dönüşüyordu. (58) Yalnızlık içindeydim. (59) Ve artık yalnızlığımdan ötürü ne yaptığımı bilemeyecek bir hale gelmiştim. (60) Geceleri uzun hayaller Kuruyordum. (61) Hayal kurmak için bir an önce yatağa giriyordum. (62) Aşk romanları okuyordum. (63) Sanki aşk romanları da olmasa hiçbir şeye, hiçbir şeye inanmayacaktım. (64) Oysa günler geçiyor, bizi kuşatan duvarlar durmadan yükseliyor, ufkumuz durmadan daralıyordu. (65) Yaşlanmak buydu. (66) Kendimize hareket olanağı tanıımıyorduk. (67) Kuşatılmıştık. (68) Yanılgı yangınları kavurup duruyordu bir avuç kalmış yüreğimi: (69) Hiçbir yere gidemeyecektim. (70) Yaşama korkağı olmuşum. (71) Biliyordum. (72) Hiç yaşamayacaktım. (73) Gençliğim gidiyordu elden. (74) Son zamanlarda çekilmiş hiçbir fotoğrafımı beğenmiyor, fotoğraflara kusur bulup duruyordum. (75) Hicranlı şarkılara, rakı kadehlerine sığınmaya başlamıştım. (76) Buzul güzelliğinin ardına sığınmış Cumhuriyetin ilk yıllarının ölümsüz kadınlarına benzemeye çalışıyordum; yeniliğin, yeni olmanın büyüslünü, yanılmasını alabildiğine yaşayan, sürdüren kadınlarına. (77) Ölümsüzlüklerinde coşkunun, inancın, yani Cumhuriyetin ilk yıllarının sonsuz katkısı olsa gerek. (78) Siyah-beyaz filmlerin kadınıydım ben. (79) Saçlarıma perma yaptıracaktım. (80) Tedavülden kalkmıştım ama bunu bir tek ben bilmiyordum. (81) Aykırı kalmıştım. (82) Aykırı düşmüştüm. (83) Bütün hatıra defterlerimi kilitlemişim. (84) Onları da eskitmişim. (85) Sararmış defterlerden söz etmeyi de bayağı ve demode buluyor, ama onları koklarken ağlıyordum. (86) Bunlara neler kilitlediğimi düşünüyordum. (87) Hiçbir şey yazmaya, tarih düşmeye değmezdi. (88) Onca boğucu ayrıntıyı bir kez daha defterlere geçirmişim, neye yarar? (89) Bu tren beni kurtaracaktı, biliyordum. (90) Sınırım ötesine geçirecekti; Geçmişimden kurtaracaktı. (91) Artık acı çekmeyecektim. (92) Her şeye, her şeye gülümseyecektim. (93) Müthiş bir trendi.

(94) Hiçbir yerde durmayacak.

(95) Hiçbir yere gitmeyecekti.

(96) Beni geçmişimden, yanılgılarımdan, beklentilerimden kurtaracak, yeniden yaratmasa bile iptal edecekti bu tren.

(97) Yola çıkmıştı artık. (98) Biliyordum, bir daha dönmeyecekti.

(99) O da, tren de.

(100) Duygusuz bir kadın değildim oysa. (101) Boş zamanlarımda evde yalnızken aynanın karşısına geçer, teypte çalan kasetlere ağzımı kıpırdatarak eşlik ederdim. (102) Elimde bir saç fırçası, mikrofona niyetine. (103) Her defasında dakikalarca gözyaşı dökerdim, şarkı söylerken, gözlerimden yaşlar süzülürken, ben o şarkıları ben söylüyormuşum gibi yaparken, başka biri olurum. (104) Bambaşka biri. (105) Ben olan biri. (106) Bana benzeyen biri. (107) En çok o zamanlarda kendime benzerdim. (108) Bütün şarkılarda ağlardım. (109) Onlar ta içimde duyardım. (şiiirlerim gibi) (110) Ne olurdu sanki sesim olsaydı. (111) (Oysa koskoca kadındım. Aynada kendimi görmüyor muydum?) (112) Belki o zaman, işte o zaman mutlu olurum. (113) Ben sahneye çıkardım ve herkes bana bakardı. (114) Ne büyük mutluluktuk bu! (115) Kimse şarkılarımı bilmiyordu. (116) Onlar benimdi. (117) Kendim için döktüklerim. (118) Kim düşünebilirdi ki boş zamanlarında teyp çalarken, benim ayna karşılarında...

(119) Kimseyle konuşacak bir şeyim kalmamıştı artık. (120) Bütün hayatımız elli sözcüğe inmişti. (121) Bütün hayatı, elli sözcüğün çevresinde yaşıyorduk. (122) Usul usul çürümenin ne olduğunun farkına vardım. (123) Öğleden sonraları çay içiyor, akşamları bazen sinemaya gidiyorduk. (124) Perdede olup bitenleri izlemekte güçlük çekiyordum. (125) Kendimden başka hiçbir şey düşünemez olmuşum. (126) Ev toplantıları, evlenmiş arkadaşlarım, onların kocalarına ve çocuklarına ilişkin yığınla gevezelik, yemek tarifleri, tavalar nasıl temizlenir, istenmeyen tüyler nasıl yok edilir, ıspanak maskesi nasıl yapılır, şekerlenen reçeller için alınacak önlemler, şekerlenen düşler, şekerlenen hayaller için alınacak önlemler arasında gidip geliyor; Erol balkona çıkma! Ayşe onlarla oynama; Memet çok koşma sesleriyle kendime geliyor ve sonra yeniden kendimden geçiyordum. (127) Küçüctük yaşamlar kuruyorlar kendilerine. (128) Televizyon dizilerini seyrediyorlar, onların sonlarını merak ediyorlar, kendi sonlarını merak etmiyorlar; çünkü kendi sonlarını biliyorlar. (129) Dünyayla tüm ilişkileri bir yinelemeden ibaret. (130) Onlardan nefret ettiğimi ayırmısam bir gün. (131) Nasıl oldu bilmiyorum. (132) Evet, onlardan gizlice nefret ediyordum. (133) Nefretimi aşırı nezaketimle örtüyor, onlara hep anlayışlı ve yakın davranmaya özen gösteriyordum. (134) Bu nefreti kendimden bile saklamayı becerememiştim. (135) Onları hor görüyordum, küçümsüyordum, yaşamlarında bir büyük eksiklik, bir boşluk varmış gibi geliyordu. (136) Bir çarpıklık görüyordum hayatlarında, oysa onlara özeniyordum. (137) Onlar gibi kocam, çocuklarım, evim-barkım olsun istiyordum. (138) O hayata ne kadar katlanabilirdim- o ayrı konu- bilmiyordum. (139) Bana gelince: benim yaşamım zaten yoktu ki, belki bu yüzden tüm gerçekliği olanca çıplaklığıyla görebiliyordum. (140) Eğer siz sınırdaysanız, bütün denizlerin kıyılarına çekilmişseniz, her şeyi daha çıplak görebiliyordunuz. (141) Böyle bir şansınız vardı. (142) Bunu anlamıştım. (143) Kendimi zaman zaman Dostoyevski kahramanlarına benzetiyordum. (144) Yalnız oldukça alaturka bir kahramanlıkta bu. (145) Ve bu hepimiz için kaçınılmazdı. (146) Evet bir Dostoyevski kahramanı olduğumu düşünmek hoşuma gidiyordu. (147) Çarpıcıydı, ilginçti, hayatımı kurtarıyordu. (148) Göze alamadığım hayatımı. (149) Yaşadığım bu düpedüzlük anlamlanıyordu. (150) Hiçbir zaman yaşamayı göze alamamıştım, hiçbir bedeli ödemeye yanaşmamıştım. (151) Bu yüzden de en küçük şeyi bile yitirdiğimde, benim için büyük bir azap oluyordu. (152) Bu yürek yoktu bende. (153) Normal bir insan olmaya çabalıyordum. (154) Bütün gücümle normal bir insan olmaya çabalıyordum. (155) Sanki dengemi ancak böyle koruyabilmişim gibi geliyordu bana. (156) Son derece sıradan, olağan, onaylanmış, kabul edilebilir bir insan. (157) Bütün çabam da böyle bir insan olmaya yönelikti. (158) Tığ işliyor, kazak örüyor, kitap okuyor, müzik dinliyordum. (159) Tırnaklarımı kesiyor, dişlerimi fırçalıyor, eteklerimi ütülüyordum. (160) Geceleri, yanımda bir erkek olmadığı için sokağa çıkamıyor, kimseyle de flört edemiyordum. (161) Beni çok seven, çok normal bulan, çok saygı duyan, bana acıyan, benim çileciliğimi namusluluk sanan bu insanlardan da şiddetle nefret ediyordum. (162) Bütün çabalarım sonucunda elde ettiğim bu "takdir" yalnızca onlardan daha fazla nefret etmeme yarıyordu.